

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Vývoj teritoriální struktury zahraničního obchodu ČR od r. 1993

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

Říjen / 2011

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Monika Kefurtová / PPE 03

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JUDr. Cyril Svoboda

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval/-a samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/-a pouze literární prameny v práci uvedené.

Datum a místo: 1.9.2011 Praha

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Rád/-a bych tímto poděkoval/-a vedoucímu bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl/-a při zpracování mé bakalářské práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

**Vývoj teritoriální struktury zahraničního
obchodu ČR od r. 1993**

Development of the territorial structure of foreign trade of the Czech Republic
since 1993

Autor: Monika Kefurtová

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá zhodnocením mezinárodního obchodování mezi Českou republikou a okolním světem dle teritoriálního (regionálního) rozdělení se zaměřením na státy Evropské unie v časovém horizontu od roku 1993, kdy došlo k odtržení od Slovenska, až do současnosti. Teritoriální struktura představuje devět kategoricky rozdělených zemí, které jsou vzájemně provázány úmluvami či mají společnou charakteristiku. Kromě popisu jednotlivých skupin teritorií, jsou v teoreticko-metodologické části definovány ukazatele a pojmy týkající se mezinárodního obchodování. V části analytické se zkoumá mezinárodní trh a hledá se uplatnění pro Českou republiku k zapojení se do obchodních aktivit či přijít s novou nabídkou případně jak zlepšit svou obchodní strategii. Samostatně je zkoumán vývoz a dovoz ČR za loňský rok 2010 včetně hodnocení obchodní spolupráci mezi zeměmi a nejvýznamnějších obchodních partnerů.

Summary

This thesis deals with evaluation of international trade between the Czech Republic and the outside world by the territorial (regional) distribution focusing on states of the European Union within the time horizon from 1993, when the separation from Slovakia, to the present. Territorial structure is categorically divided into nine countries, which are interconnected and conventions have a common characteristic. In addition to describing the various groups of territories in the theoretical and methodological part of the defined parameters and concepts relating to international trade. The analytical section examines the international market and looking to apply for the Czech Republic to engage in commercial activities or come up with a new offer or to improve their business strategy. Is examined separately and export of CR 2010, including last year's ratings business cooperation between the countries and major trading partners.

Klíčová slova:

Zahraniční obchod, teritoriální struktura, komodita

Keywords:

Foreign trade, territorial structure, commodity

JEL Classification:

F100 - Trade: General

F200 - International Factor Movements and International Business: General

F490 - Macroeconomic Aspects of International Trade and Finance: Other

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Zahraniční obchod a jeho teritoriální rozdělení.....	3
2.1 Teritoriální struktura.....	4
2.2 Ukazatele vývoje zahraničního obchodu.....	6
2.3 Rizika zahraničního obchodu.....	10
3 Česká republika na mezinárodním trhu.....	12
3.1 Vývoz ČR.....	14
3.2 Dovoz ČR.....	17
4 Vývoj zahraničního obchodu.....	20
4.1 Nejvýznamnější partneři ČR.....	20
4.2 Další vybraní partneři ČR.....	25
5 Závěr.....	31
Literatura.....	34

.

Seznam zkratk

EU	Evropská unie
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
NATO	Severoatlantické aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SRN	Spolková republika Německo

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Podíl jednotlivých spolkových zemí na zahraničním obchodě ČR - SRN v roce 2010.....	20
Tabulka 2 - Nejdůležitější exportní trhy SRN v roce 2010 (řazeno podle obratu).....	21
Tabulka 3 – Slovenská obchodní bilance za období 2005 – 2010.....	22
Tabulka 4 – Rozpočet STC pro léta 2001 – 2004 v mil. SEK.....	30

Seznam grafů

Graf 1 - Zahraniční obchod ČR od roku 1993 - 2010 v mld. Kč.....	13
Graf 2 – Vývoz ČR dle teritoriální struktury za rok 2010 v mil. Kč.....	15
Graf 3 – Dovoz ČR dle teritoriální struktury za rok 2010 v mil. Kč.....	18

1 Úvod

Cílem studie je analyzovat vývoj České republiky v mezinárodním obchodování, zkoumat hodnoty dovozu i vývozu v souvislosti s pohybem výše platební bilance. Časové období, které je v práci sledováno a hodnoceno, počíná rokem 1993, rokem rozpadu Československa a vzniku České republiky, až do roku 2010. Dalším cílem práce je zjištění aktivity a efektivnosti spolupráce se zahraničními obchodními partnery ČR se zaměřením na státy Evropské unie z hlediska objemu a hodnoty vyváženého a dováženého zboží či služeb. V souvislosti s hodnotami vývozu a dovozu bude zkoumáno postavení českých produktů, jakými jsou např. automobily Škoda, české pivo, sklo aj. na mezinárodním trhu, jejich popularita, objem dodávek a segmentace trhu. Česká ekonomika je ekonomikou otevřenou a k mezinárodnímu obchodování nakloněnou.

Politicko-ekonomický vývoj České republiky počíná rokem 1993 začal jejím samotným vznikem, jakožto samostatného státu. Původní Československo se rozpadlo a vznikly dva nové státy, Česká republika a Slovensko. V souvislosti s tím nabyl ke dni 1.1. 1993 účinnosti nejvyšší zákon s názvem Ústava, zákon č. 1/1993 Sb. Podkladem právního rámce, který upravoval vztah České republiky a Evropská společenství, bylo přijetí a podepsání asociační dohody nazvané Evropská dohoda zakládající přidružení mezi ČR a Evropským společenstvím dne 4. října roku 1993 v Lucembursku.¹ Účelem bylo dát prostor k politické komunikaci, podpořit mezinárodní obchod a rozvíjet hospodářské styky mezi oběma smluvními stranami.

I když bylo Československo jedním ze zakladatelů OSN (Organizace spojených národů) museli kvůli rozdělení oba státy žádat o přijetí jako noví členové OSN. Česká republika byla tedy přijata zpět přijímacím řízením dne 19. ledna roku 1993.² V letech 1994 – 1995 zasedala ČR v Radě bezpečnosti a v roce 1997 předsedala i Hospodářské a sociální radě. Spolu s Maďarskem a Polskem se Česká republika připojila k 16 státům Severoatlantické aliance NATO dne 12. března 1999.

¹ Evropská komise (2010). *Česká republika v EU*. Praha: Evropská komise (odkaz ze dne 30.3.2011)

² Ministerstvo zahraničních věcí (2008). *Česká republika a Organizace spojených národů*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 30.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Oficiální požadavek ČR o vstup a členství v EU nastal v roce 1996 premiérem Václavem Klausem v Římě. Smlouva o přistoupení byla slavnostně přijata a podepsána 16. dubna roku 2003 v Athénách.³ V červnu téhož roku čeští občané rozhodli a odsouhlasili prostřednictvím referenda přistoupení do EU. Dne 1. května roku 2004 nabyla Smlouva o přistoupení platnosti a ČR se stala novým členem EU. Vstup do EU zajistil mimo jiné svobodu volného pohybu kapitálu.

Konkurenceschopnost české produkce se zvyšuje a dokáže se uplatnit i na náročných trzích mezinárodního obchodu. Růst vývozu je relativně rychlejší než dovoz a tudíž i klesá záporné saldo obchodní platební bilance ČR. Obrat se během deseti let (od roku 2000 do roku 2010) na světovém obchodu zvýšil z 0,4 % na 0,7 %.⁴ Hodnota vývozu zboží se v HDP promítla více než 50% v běžných cenách. Hodnota českého vývozu od roku 1993 do současnosti se zvýšila až 3,7 krát. Do zemí s vyspělou tržní ekonomikou přicházelo 87%⁵ exportu z ČR s největší vyváženou položkou zboží, jimiž jsou stroje a dopravní prostředky.

V roce 2004, tedy rokem vstupu do EU a začlenění se do zóny volného obchodu, výrazně posílily všechny ukazatele mezinárodního obchodu. Vývoz dosáhl hodnoty 1 563,6 mld. Kč a dovoz činil 1 576,7 mld. Kč.⁶ Nejvíce probíhají obchodní spolupráce ČR se členskými zeměmi v rámci EU. Nejvýznamnějším obchodním partnerem je Německo a dále pak také Slovensko a na třetím místě Rakousko. Českou obchodní bilanci zatěžuje obchodování s Čínou, kdy v roce 2004 dosahovalo záporného salda s komoditami, jakými jsou: stroje, průmyslové zboží a dopravní zařízení.

Možnosti uplatnění se na mezinárodním trhu jsou široké a rozmanité. Pokud se jeho analýze a aktualizaci věnuje patřičná pozornost, může nabídnout mnohé příležitosti k novým kontraktům a obchodním spolupracím. Oproti obchodování na tuzemském trhu je důležité respektovat národní kulturu, zvyky a preference dané země. Lidově řečeno

³ Evropská komise (2010). *Česká republika v EU*. Praha: Evropská komise (odkaz ze dne 30.3.2011)

⁴ Portál veřejné správy České republiky (2011). *Hlavní rysy dlouhodobého vývoje zahraničního obchodu ČR*. Praha: portal.gov.cz (odkaz ze dne 30.3.2011)

⁵ Portál veřejné správy České republiky (2011). *Hlavní rysy dlouhodobého vývoje zahraničního obchodu ČR*. Praha: portal.gov.cz (odkaz ze dne 31.3.2011)

⁶ Portál veřejné správy České republiky (2011). *Hlavní rysy dlouhodobého vývoje zahraničního obchodu ČR*. Praha: portal.gov.cz (odkaz ze dne 31.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

vědět co a komu nabídnout. Nejde jen o nabídku komodit, jež jsou poptávány z důvodu nedostatku, či protože se v zemi komodita vůbec nevyskytuje, ale prosadit se jako země s tradičními a typickými produkty či být známa jako země, která může ručit za kvalitu a jakost své produkce a tím budit respekt a zájem obchodních partnerů.

Vývoj a rozvoj mezinárodního obchodu reprezentuje otevřenost, vyspělost a výkonnost ekonomiky s rostoucí schopností konkurence s domácí výrobou a se snahou podporovat export.

2 Zahraniční obchod a jeho teritoriální rozdělení

Zahraniční obchod je obchodování a výměna zboží či služeb mezi zeměmi na úrovni světového hospodářství. Podle podílu aktivity a zapojení státu do zahraničního obchodu se hovoří o státu s otevřenou či uzavřenou ekonomikou. Mezinárodní obchod má oproti obchodování v rámci státu svá specifika, jednat se může například o jazykovou či právní bariéru. Je nutná tedy jazyková znalost, nejlépe dovednost jazyka dané partnerské země, a znalost právního řádu země, s níž souvisí i náklady na právního specialistu. Další odlišností je možnost kurzového rizika, které může ovlivnit výnosnost obchodu, vzdálenost a náklady na dopravu, náboženství a tradice země, politická stabilita, koupěschopnost a zahraniční konkurence. Důvody k realizaci mezinárodního obchodu jsou například odlišné podmínky jednotlivých zemí (klimatické, geografické, přírodní podmínky), nízké náklady plynoucí z velkovýroby, preference spotřebitelů a další. Při mezinárodním obchodu, by stát rád získal ideálně absolutní výhodu, která při nízkých nákladech a vysoké produktivitě práce přináší výrobu produktů za nižší ceny než u konkurenčních států. Z ekonomického hlediska si tak ostatní státy zboží dovezou, jelikož je dovoz efektivnější nežli domácí výroba.

2.1 Teritoriální struktura

Dle ministerstva průmyslu a obchodu je teritoriální struktura regionálně rozdělena na devět kategorií neboli skupin států, které mají společnou charakteristiku či jsou spojené a vázané písemně sjednaným dokumentem. Jednotlivé kategorie jsou následující:

1. Státy s vyspělou tržní ekonomikou
2. Evropská unie
3. Evropské sdružení volného obchodu
4. Ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou
5. Rozvojové země
6. Evropské státy s tranzitivní ekonomikou
7. Společenství nezávislých států
8. Ostatní státy
9. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Mezi státy s vyspělou tržní ekonomikou se řadí státy Evropské unie, státy Evropského sdružení volného obchodu a kategorie ostatní státy.

Evropská unie vznikla v roce 1993 maastrichtskou smlouvou o Evropské unii za účelem sjednocení jednotného trhu, kde budou panovat čtyři svobody: volný pohyb zboží, služeb, osob a peněz.⁷ Schengenské dohody mezi zeměmi zaručují možnost volného cestování za hranice bez pasové kontroly. V současné době má EU 27 členských zemí, jimiž jsou: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo,

⁷ Europa (2011). *Historie Evropské unie*. Praha: Europa EU (odkaz ze dne 28.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie.

Evropské sdružení volného obchodu ESVO (EFTA European Free Trade Area) bylo založeno v roce 1960 mezi zeměmi, které nemohly přijmout systém EHS vlivem nadstátní role orgánů, stupněm integrace či se snahou uchovat prioritní vztahy s mimoevropskými státy.⁸ Členské země v rámci ESVO si sjednali mezi sebou přístup volného obchodu s průmyslovými produkty. Současnými členy Evropského sdružení volného obchodu jsou Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

Ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou, které jsou nejvíce sledovány, Kanada a USA.

Rozvojovými zeměmi jsou převážně státy na africkém kontinentu plus Turecko, Brazílie a Indie. Rozvojová země je charakteristická hodnotou indexu lidského rozvoje HDI, který měří kvalitu lidského života v zemi. Srovnávají se data o chudobě, vzdělání, porodnosti, gramotnosti a střední délky života. Index označuje tři stupně rozvinutosti: země rozvinutá, rozvojová a nejméně rozvinutá.

Evropské státy s tranzitivní ekonomikou spojené Úmluvou o společném tranzitním režimu byla podepsána v roce 1987 se smluvními stranami EU 27, ESVO, Andorrou a San Marinem.⁹ Tranzitní celní systém zjednodušují celní formálnosti a nechává obchodu více volnosti. Jedná se o dočasné pozastavení celních a jiných poplatků za dovážené zboží na celním území.

Společenství nezávislých států je tvořeno státy: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Ukrajina, Uzbekistán

Za ostatní státy jsou považovány Čína, Kuba, Laos a Korea.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) vznikla v roce 1961 a podkladem pro její vznik byly

⁸ BusinessInfo.cz (2009). *Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 28.3.2011)

⁹ Europa (2007). *Convention on a common transit procedure*. Praha: Europa (odkaz ze dne 28.3.2011)

dohody mezi průmyslově vyspělými demokratickými zeměmi.¹⁰ Země OECD dodržují principy tržního hospodářského systému, lidská práva a pluralitní demokracii. Počet členských zemí dosáhl hodnoty 30 členů, mezi něž patří: Rakousko, Belgie, Kanada, Dánsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie, USA, Japonsko, Finsko, Austrálie, Nový Zéland, Mexiko, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Korea, Slovensko

2.2 Ukazatele vývoje zahraničního obchodu

Platební bilance je makroekonomický ukazatel, který představuje souhrn veškerých platebních transakcí provedené mezi naším státem a zahraničím během daného roku. Jedná se o poměrování plateb ze zahraničí s platbami do zahraničí. Tok finančních prostředků ze zahraničí je představován penězi osob sídlících v zahraničí tj. těch, které mají sídlo mimo území státu a platby do zahraničí jsou výdaje osob, které mají sídlo na území České republiky. Platební bilance je složena ze tří částí, jimiž jsou: běžný účet, finanční účet a změna devizových rezerv.¹¹ Pro běžný účet jsou hlavní položkou platby za vývoz a dovoz zboží a služeb, kromě toho obsahuje účet dále položku důchody ze zahraničí i do zahraničí, které tvoří mzdy, zisky, úroky atd. a následně i jednostranné převody majetku. Finanční (kapitálový) účet je charakterizován vývozem a dovozem kapitálu (nákup aktiv, poskytování půjček, ukládání peněz v bankách) a závisí na úrokovém diferenciálu. Jestliže dojde ke zvýšení úrokového diferenciálu, nastane příliv zahraničních investic, což bude mít za následek růst přebytku či snížení schodku finančního účtu. Devizové rezervy slouží k účetní vyrovnanosti platební bilance prostřednictvím jejich čerpání či zvýšení.

Bilance zboží a služeb neboli „čistý vývoz“ je rozdílem hodnot mezi vývozem a dovozem. Výsledná hodnota je ovlivněna a závislá na reálném měnovém kurzu tj. depreciačí či apreciačí domácí měny, na cenových hladinách a na růstu reálného HDP.

¹⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2007). *Základní informace o OECD*. Praha: MPSV ČR (odkaz ze dne 28.3.2011)

¹¹ HOLMAN, R. (2001). *Ekonomie* (2. vydání). Praha: C. H. Beck, str. 590

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Aktivní bilance zboží a služeb, která je též označována jako „růst tažený exportem“¹² je příznivá pro ekonomický růst.

Vývoz neboli export zboží je plnění, při kterém dochází k dodání zboží či služby z tuzemské země do zahraničí partnerské země na místo určení. Vývoz je osvobozen od daně za podmínky, že přeprava zboží je provedena vývozcem případně jinou zmocněnou osobou (přepravcem) nebo kupujícím za předpokladu, že jeho sídlo či místo podnikání se nenachází v tuzemské zemi.¹³ Realizace vývozu se prokazuje prostřednictvím potvrzení celního orgánu s uvedením záznamu o datu, kdy zboží překročilo hranice z území EU nebo bylo umístěno do svobodného celního pásma. Jiným potvrzujícím dokladem může být např. dodací list, doklad o přepravě aj.

Než dojde k samotnému vývozu zboží, předchází mu vývozní operace přípravy a následně její realizace, které se k vývozu vztahují a souvisí s ním. Příprava vývozu se skládá ze čtyř etap: průzkumu trhu, získání zákazníků, předběžné kalkulace a vytvoření nabídky.¹⁴ Průzkum zahraničního trhu je prováděn z hlediska teritoriálního, komoditně-technického a cenového. Teritoriální průzkum shromažďuje informace o sledované zemi, ve které má být produkt nabízen a prodán. Komoditně-technickým průzkumem se získávají informace o samotném produktu, spotřebitelích a technických parametrech. Cenový průzkum si klade za cíl zjistit konkurenční ceny produktu a na jeho základě stanovit vlastní cenovou politiku. Realizace vývozu provází povinnosti, jakými jsou: sepsání smlouvy, doručení zboží a potřebných dokladů k němu, fakturace a platba. Doklady, které se ke zboží přikládají, jsou např. přepravní doklady (CIM mezinárodní železniční nákladní list, CMR mezinárodní silniční nákladní list atd.), balící list, osvědčení o původu zboží a jakosti, doklady o pojištění aj.

Dovoz neboli import zboží je činnost určité země, která je schopna dovážet ze zahraničí zboží, kterého má nedostatek.¹⁵ V případě, že dovoz bude vyšší než vývoz, promítne se tato skutečnost na úbytku na hrubém domácím produktu země.

¹² HOLMAN, R. (2001). *Ekonomie* (2. vydání). Praha: C. H. Beck, str. 608

¹³ Sagit (2011). *Vývoz zboží*. Praha: Sagit (odkaz ze dne 16.2. 2011)

¹⁴ Obchodní akademie České Budějovice (2010). *Zahraniční obchod – vývozní operace*. Praha: OACB (odkaz ze dne 16.2. 2011)

¹⁵ Dovoz (2011). *Dovoz, vývoz, nákup, prodej, ekonomika*. Praha: Dovoz (odkaz ze dne 18.2. 2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Dovozní operace jsou členěny do tří etap: příprava dovozu, uzavření kupní smlouvy a její následné plnění. Země, která poptává určitý druh produktu, provede nejprve průzkum zahraničního trhu a vytvoří tzv. dovozní marketing. Volba vhodného dovozce může záviset např. na parametrech, jakosti, původu, ceně či jiných faktorech poptávaného produktu. Po výběru dojde k zaslání poptávky a provedení objednávky.

Reexport je opětovný vývoz zboží, které již bylo dovezeno za účelem urychlení a financování obchodu.¹⁶ Reexporty se využívají ze ziskových důvodů kvůli cenovým rozdílům na zahraničních trzích. Reexportéři si drží svou existenci na trhu pro svou dokonalejší znalost trhu, poskytují služby či umožňují kompletaci produktu dovozem součástek.

Mezinárodní podmínky Incoterms 2011 pro přepravu zboží (International Commercial Terms) podávají řešení a způsob průběhu dopravy zboží mezi partnerskými obchodními zeměmi. Uvádějí způsob platby, zakládají povinnosti dopravci, kupujícímu i prodávajícímu a jaká mohou nastat rizika v průběhu dopravy. Podmínky dodání zboží přesně vymezují okamžik, do kterého nese riziko a náklady prodávající a kdy již přechází tyto rizika na kupujícího. V podmínkách incoterms není upraveno vlastnické právo ke zboží. Předpokládá se, že s vlastnickým právem bude spojen okamžik platby za zboží či si jej smluvní partneři ujednají. Mezinárodní podmínky působí buď univerzálně pro jakoukoli dopravu či se zaměřují na specifický druh dopravy (např. lodní přeprava). Incoterms pro kupujícího a prodávajícího nejsou závazné, obě strany si mohou ujednat jakékoliv dodací, platební a jiné podmínky. Jedná se tak o standardy, které byly vytvořeny ke zjednodušení obchodních transakcí a podání jednotného výkladu. Kupní smlouva se za použití mezinárodních podmínek incoterms obejde bez zdoluhavých ujednání a domluvy mezi partnery, ve smlouvě tak postačí pouhé uvedení mezinárodně používané zkratky, která určí, dle které podmínky se obchodní transakce bude řídit.

V současné době Incoterms 2011 obsahují celkem 11 dodacích podmínek: *„Zboží je odvezeno kupujícím přímo ze závodu prodávajícího, kupující za něj dále zodpovídá.*

¹⁶ MACHKOVÁ, H. a kol. (2000). *Mezinárodní obchodní operace* (2. vydání). Praha: HZ Editio, str. 196

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

EXW (Ex Works) – ze závodu (ujednané místo)

Prodávající je zde vyzván k dodání zboží dopravci, kterého určí kupující.

FCA (Free Carrier) – vyplaceně dopravci (ujednané místo)

FAS (Free Alongside Ship) – vyplaceně k boku lodi (ujednaný přístav nalodění)

FOB (Free On Board) – vyplaceně loď (ujednaný přístav nalodění)

Prodávající musí zajistit přepravní smlouvu, bez toho aby na sebe přijal nebezpečí ztráty či poškození zboží.

CFR (Cost and Freight) – náklady a přepravné (ujednaný přístav určení)

CIF (Cost, Insurance and Freight) – náklady, pojištění a přepravné (ujednaný přístav určení)

CPT (Carriage Paid To) – přeprava placena do (ujednané místo určení)

CIP (Carriage and Insurance Paid to) – přeprava a pojištění placeno do (ujednané místo určení)

Prodávající musí nést veškeré náklady a rizika spojená s celou trasou přepravy zboží.

DDP (Delivered Duty Paid) – s dodáním clo placeno (ujednané místo určení)

Nové podmínky dodání

DAT (Delivered at terminal) – s dodáním na terminál (ujednané místo určení)

DAP (Delivered at place) – s dodáním na místo (ujednané místo určení)“¹⁷

Obrat zahraničního obchodu je ukazatelem stavu vývozu a dovozu, představuje celkový objem daného zboží, se kterým bylo obchodováno mezi smluvními partnerskými zeměmi, za určitý čas.

Clo, jež je poplatkem přidaným k dováženému či vyváženému zboží, vzniklo za účelem hájit vlastní produkci před vnější zahraniční konkurencí a slouží též i jako příjem do státního rozpočtu. Na výši celní sazby působí tlak ze strany dovozců, kteří usilují o

¹⁷ Doprava v praxi (2011), *Incoterms 2010: Nové podmínky pro rok 2011*. Praha: Doprava v praxi (odkaz ze dne 19.2. 2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

sazbu co nejnižší a na opačné straně výrobci se snahou hájit clo co nejvyšší. Výše cla je odvozena dle celní sazby (tarifů), kde se rozeznávají tři druhy: valorické, specifické a kombinované celní sazby.¹⁸ Valorickou sazbu tvoří procentuální podíl z ceny zboží. Sazby specifické nejsou závislé na ceně, ale na množství zboží, čili stanovení hodnoty za měrnou jednotku. Kombinované sazby jsou spojením obou předešlých forem sazeb, kdy se stanoví hodnota za měrnou jednotku a taktéž i minimální procentuální podíl z ceny zboží.

Komodita je všeobecný a přemístitelný druh zboží, které se prodává a nakupuje za určitých přesných pravidel s popisy, množstevní jednotkou a času dovozu např. unce zlata, bušly (tj. 36,3l litrů) pšenice, tuny kávy, barely ropy atd.¹⁹ Při obchodování s komoditami na burze či na otevřeném trhu se disponuje s velkými obnosy peněz, jejichž toky mezi obchodníky se mohou měnit během minuty. Ceny za komodity se stanovují silou trhu dle zákonů fungování nabídky a poptávky.

Pro obchod s komoditami platí stejná pravidla jako na každém jiném trhu. Hnacími silami jsou nabídka a poptávka po dané komoditě, které ovlivňují její cenu. Jestliže bude malá zásoba jisté komodity a poptávka po ní se zvýší, dojde ke zvýšení ceny komoditní jednotky a naopak pokud poptávka klesne, cena se sníží.²⁰ Může docházet i k nepředvídatelným událostem, které mohou výrazně ovlivnit cenu. Takovým faktorem může být špatné počasí, změny vládní politiky, stávky, terorismus, zvýšení cen nákladů atd. Změny v cenách mohou výrazně zasáhnout tržní pozice obchodníků ať už pozitivně, negativně či přímo ohrozí jejich samotnou existenci a udržení se na trhu.

2.3 Rizika mezinárodního obchodu

Rizik, se kterými je možné se v mezinárodním obchodu potýkat, je celá řada a jejich výčet není úplný. Nejčastější typy rizik, kterým bude nyní věnována pozornost, jsou

¹⁸ KLABOUCHOVÁ, I. (1995). *Cla a původ zboží*. Praha: Polygon, str. 11

¹⁹ Ardeus Komodity online (2011). *Co jsou to komodity?*. Praha: Ardeus (odkaz ze dne 14.2. 2011)

²⁰ Penězovod.cz (2011). *Vstup na komoditní trh I.*. Praha. Penězovod.cz (odkaz ze dne 14.2. 2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

následující skupiny: rizika tržní, komerční, přepravní, teritoriální, kurzová a rizika odpovědnosti.²¹

Změny tržních podmínek působící ve vnitřní ekonomice státu se vyskytují též i v zahraničním obchodě v modifikované podobě a to odlišným vývojem různých trhů. Tržní rizika pozitivně či negativně ovlivňují předpokládaný profitový výsledek. Následky, které s sebou nesou, mohou mít podobu změny cenových relací, vyšší náklady, neprodejnosti produktu aj. Každá země je odlišná, něčím specifická a je obtížné sledovat někdy i dynamický vývoj. Příčinou takové tržní změny může být změna stavu nabídky či poptávky po zboží, postavení smluvních zemí, změna obchodní politiky, technologický pokrok, sezónnost apod.

Komerční rizika vycházejí z nesplněných obchodních závazků, které dolehnou jak na exportéra a importéra tak i na případnou průvodní službu. Projevem komerčního rizika může být např. odstoupení od smlouvy, platební neschopnost, platební nevůle, nesplnění plnění či poskytnutí vadného plnění aj. Aby se takovým rizikům předcházelo, doporučuje se soustavné získávání informací o obchodním partnerovi, sledování jeho finanční situace a odborné zdatnosti.

Přepravní rizika nastávají, pokud se jedná o obchod s dopravou hmotného zboží. Během cesty od prodávajícího ke kupujícímu může dojít ke ztrátě, poškození či znehodnocení a škoda vzniká též zemi, dle ujednaných přesně a jasně stanovených smluvních dodacích podmínek a okamžiku kdy či dokdy daný subjekt (prodávající, kupující) přebírá odpovědnost za zboží. Přepravu zboží je proto vhodné a také i často praktikované pojistit.

Nejistota vývoje makroekonomického a politického prostředí v jednotlivých zemích může vést k administrativnímu opatření (zákaz dovozu, odebrání licence, zavedení celního řízení...), přerušení hospodářských vztahů, ovlivnění zahraničních investic aj. Je efektivní si opatřit před obchodní transakcí informace o dané zemi z možných dostupných zdrojů. V oblasti obchodněpolitické stát obvykle projevuje značnou

²¹Členění rizik a jejich charakteristika vycházejí z: MACHKOVÁ, H. a kol. (2000). *Mezinárodní obchodní operace* (2. vydání). Praha: HZ Editio, str. 165

podporu svým národním podnikatelským subjektům při obchodních a investičních aktivitách.

Kurzové riziko dopadá na všechny formy mezinárodního hospodářství vlivem proměnlivosti změn měnového kurzu v jednotlivých zemích. Účastník zahraničního obchodu vlivem změny měnového kurzu bude muset vydat více peněžních prostředků oproti předpokládanému výdaji, bude inkasovat méně, sníží se stav devizových aktiv, zvýší se devizová pasiva atd. Kurzový vývoj může mít ovšem opačný charakter a působit pozitivně na ekonomickou situaci země. Před následky kurzového rizika neexistuje absolutní ochrana a je proto třeba pečlivě sledovat měnový vývoj. Aby se alespoň zmírnil negativní vliv změny kurzu, využívají se postupy, které dopad na výsledek obchodní transakce modifikují. Nástrojem pro zmírnění rizika je např. vhodná volba měny, kterou se vyjádří závazek a ve které dojde k platbě. Dalším nástrojem jsou operace na devizových trzích, čímž se rozumí termínované obchody s měnami (finančními deriváty) dostupných v určitém časovém období. Umožňují fixaci hodnoty měny, za kterou bude v budoucnu pořízena či prodána. Dále se nabízí možnost prodeje pohledávky, pokud je její postup možný bez postihu a sankce. Využívají se i měnové doložky, kdy si subjekty sjednají tzv. zajišťovací měnu, která bude v potřebném časovém horizontu stabilní.

Odpovědnost za výrobek souvisí s ochranou spotřebitele ve vyspělých zemích, kdy výrobce nese odpovědnost za škodu na zdraví či na majetku, které by člověk mohl utrpět kvůli vadám produktu. V České republice je taková odpovědnost výrobce uložena ve směrnici EHS z roku 1985, a to zákonem o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku (zákon č. 59/1998 Sb.²²).

3 Česká republika na mezinárodním trhu

Zahraniční obchodní politika ČR se stále vyvíjí a rozvíjí své spolupráce s okolním světem. Na grafu č. 1 je znázorněn celkový vývoj dovozu a vývozu od roku 1993 až do

²² MACHKOVÁ, H. a kol. (2000). *Mezinárodní obchodní operace* (2. vydání). Praha: HZ Editio, str. 174

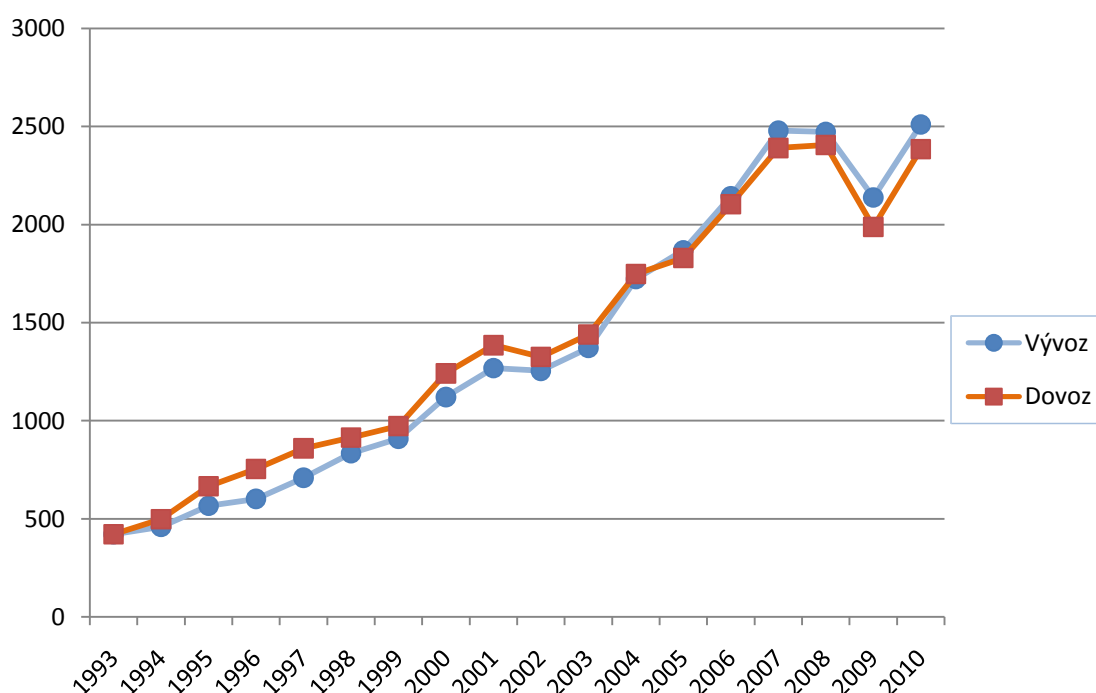
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Náročný 2600/9a, 158 00 Praha 5

loňského roku 2010. Linie vývozu i dovozu mají rostoucí charakter, což značí dynamicky rostoucí úroveň ekonomiky. Do roku 2004 převažoval větší dovoz, ale rozdíly od hodnot vývozu byly malé. Od zmíněného roku se naopak začal projevovat větší vývoz a obchodní spolupráce s ostatními zeměmi sílila. Výkyvy zahraničního obchodu za dané časové období jsou mírné, výrazný propad nastal až v roce 2009.

Ve srovnání s předešlým rokem byl vývoz v roce 2009 nižší o 14,1 % a dosáhl hodnoty 2 125,1 mld. Kč, dovoz klesl o 18,1 % a činil 1 971,9 mld. Kč.²³

Graf 1 - Zahraniční obchod ČR od roku 1993 - 2010 v mld. Kč

Zdroj: ČSÚ (2011). *ČESKÁ REPUBLIKA OD ROKU 1989 V ČÍSLECH*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 27.3.2011)

Teritoriálně došlo ke zlepšení obchodní bilance ČR. Meziročně se zvýšilo kladné saldo mezinárodního obchodu v rámci států EU o 1,9 mld. Kč a zároveň se snížil schodek obchodní bilance s ostatními státy mimo EU o 84,0 mld. Kč.²⁴ Obchodní aktivum se zeměmi ESVO kleslo o 4,5 mld. Kč, se státy s evropskou tranzitivní ekonomikou o 5,2

²³ ČSÚ (2011). *Analýzy*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 28.3.2011)

²⁴ ČSÚ (2011). *Analýzy*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 28.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

mld. Kč.²⁵ Záporné saldo v bilanci zahraničního obchodu ČR se snížilo se Společenstvím nezávislých států o 44,4 mld. Kč, s ostatními státy s vyspělou tržní ekonomikou o 15,7 mld. Kč, u rozvojových zemí o 15,2 mld. Kč a ostatních států o 25,2 mld. Kč.²⁶ Propad v roce 2009 nastal vlivem poklesu průmyslové produkce, který zasáhl mnohá odvětví ve zpracovatelském průmyslu a promítl se do výše vývozu, kde hlavní položku tvořily stroje a dopravní prostředky.

Další negativní změnou byla slabá zahraniční a domácí poptávka jak ze strany spotřebitelů tak investorů. Finanční krize ovlivnila ekonomiku států Evropské unie, což nepříznivě dolehlo i na obchod ČR. Velkým problémem byl zejména pokles ekonomiky v Německu, které je jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů ČR. Snížení domácí poptávky mělo za důsledek pokles dovozu průmyslového zboží a strojírenství. Pozitivem, o kterém se dá za rok 2009 hovořit, byl vývoj směnných relací. Došlo ke zvýšení vývozních cen průměrně o 0,6% a ceny dovozu se naopak snížili v průměru o 3,5%.²⁷

3.1 Vývoz ČR

Vývoz dle teritoriální struktury zaujímají markantní podíl dvě vedoucí kategorie, kterými jsou na prvním místě země OECD a na druhém umístění státy EU. Podíly těchto dvou skupin a dalších teritoriálních oblastí jsou vyjádřeny na grafu č. 2. Za těmito dvěma největšími partnery pro vývoz se na pomyslné třetí pozici nachází ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou (Kanada, USA). Dále pak rozvojové země, Společenství nezávislých států a státy ESVO. Nejméně ČR vyváží do regionu ostatních států (Čína, Laos, Kuba, Korea) a evropských států s tranzitivní ekonomikou (Andorra a San Marino).

²⁵ ČSÚ (2011). *Analýzy*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 28.3.2011)

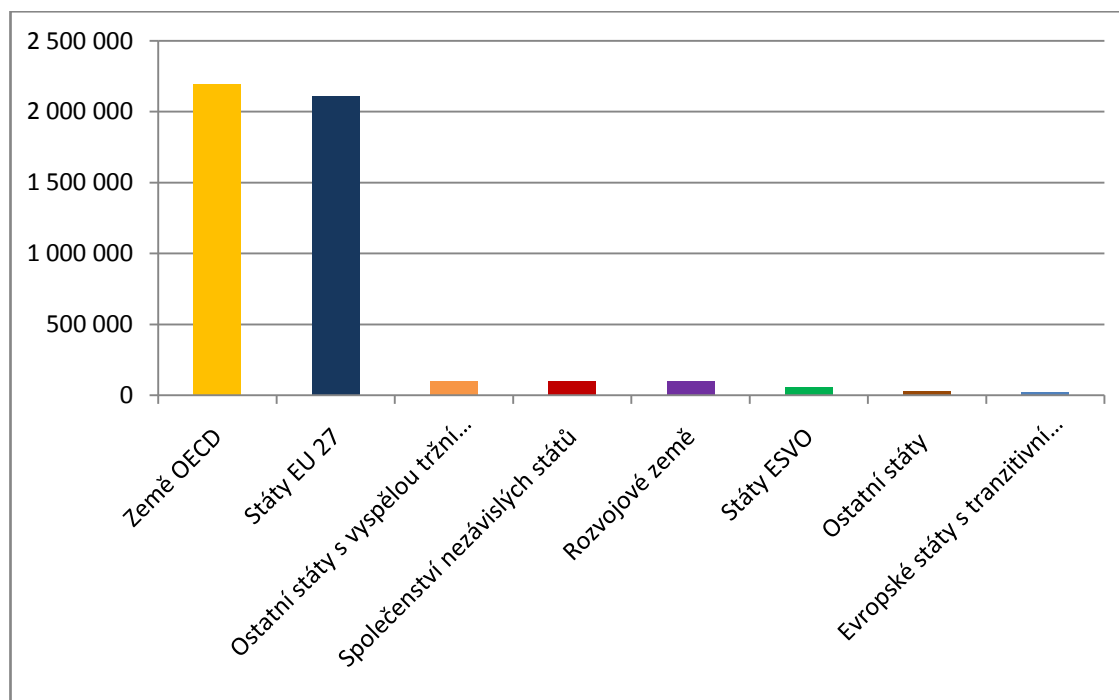
²⁶ ČSÚ (2011). *Analýzy*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 28.3.2011)

²⁷ ČSÚ (2011). *Analýzy*. Praha: ČSÚ (odkaz ze dne 28.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Náročná 2600/9a, 158 00 Praha 5

Graf 2 – Vývoz ČR dle teritoriální struktury za rok 2010 v mil. Kč

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu (2011). *Zahraniční obchod 1-2/2011*. Praha: MPO (odkaz ze dne 27.3.2011)

Česká republika se postupem času stává jednou z automobilových velmocí ve střední Evropě. Nejvýznamnějším a největším výrobcem na tuzemském trhu je Škoda Auto. V letech 2000 - 2007 rostl vývoz automobilových vozů průměrně o 15%, v roce 2008 se vývoz zvýšil až o 25%.²⁸ Tzv. tahounem exportu s vozy je Německo, které se na exportu podílelo 56,7% a předčilo tak všechny ostatní země v EU. Vývozu vozů značky Škoda se v roce 2009, kdy bylo zavedeno šrotovné, výrazně dařilo. Domácí poptávka po automobilech na tuzemském trhu ovšem vlivem krize klesla a meziročně poklesl počet nových vozů o 8,3%, prodáno bylo 168 tisíc vozů což je vzhledem k celkovému počtu vyrobených vozů jen 46,3%.²⁹ Polský trh stagnoval s počtem prodaných vozů 320 000, ale na Slovenský prodej vzrostl o 6,4%, dovezlo se 74 500 vozů.³⁰ Západní Evropa je pro Škoda Auto velkým tržním uplatněním, v roce 2008 dovezla 13,58 mil. automobilů a v roce 2009 až 13,64 mil. vozů. Největším odběratelem je Německo s počtem 3,8 mil.

²⁸ Auto.cz (2008). *Český vývoz aut mimo EU loni vzrostl o 25 % na 865 milionů eur*. Praha: Auto.cz (odkaz ze dne 30.3.2011)

²⁹ Škoda Auto (2010). *Výroční zpráva 2009*. Praha: Škoda Auto (odkaz ze dne 23.4. 2011)

³⁰ Škoda Auto (2010). *Výroční zpráva 2009*. Praha: Škoda Auto (odkaz ze dne 23.4. 2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

vozů, což je oproti roku 2008 nárůst o 23,2% vlivem zavedení šrotovného se Škodou Fabia v čele, jakožto neimportovanějším osobním vozem do této země.³¹ Dále meziročně vzrostl za rok 2009 vývoz osobních vozů do Francie o 10,7% a do Rakouska o 8,8%. Kromě prodejních růstů se Škoda Auto musela smířit taktéž i s poklesem a to na trhu španělském meziročně o 17,4%, ve Velké Británii o 6,4%, Irsku dokonce o 62,1%, Švédsku o 16%, Norsku o 10,8%, Finsku o 35,2% a v Dánsku o 27,3%.³² V roce 1991 došlo k privatizaci Škoda Auto pod německou značku Volkswagen, nejdynamičtější výrobcem vozů ve světě, což je považováno za úspěšnou obchodní transakci české firmy, která měla za následek nový příval investorů z Německa, kteří prospěli nejen Škodě Auto, ale i celé tuzemské ekonomice. Výroba osobních vozů zaujímá třetinu českého průmyslu.

Spojené státy připravují zvýšení dovozního cla na zboží z EU, které bude zahrnovat tedy i ČR. Důvodem je zavedení odvetných cel proti členským zemím EU kvůli kompenzaci, kdy nově přistupující země převzou jednotný celní systém. Pro ČR by to mělo za následek omezení uplatnění na trhu USA. Zejména by tím byl zasažen vývoz českého skla, na které by se mělo uvalit clo ve výši 90 – 97%³³! Doporučením tedy je zaměřit se na nabídku vývozu českého skla do evropských zemí, které o import skla jeví zájem (Dánsko, Estonsko...aj.). Velkým výrobcem plochého skla je v České republice společnost AGC Flat Glass Czech, a. s. sídlící v Teplicích a jejím jediným majitelem je japonská společnost Asahi Glass Co. Ltd. Své obchodní aktivity rozprostírá zejména ve střední a východní Evropě. Podpory a investic se jí dostává ze Slovenska a Polska. Tyto dvě partnerské země zajišťují distribuci plochého nezušlechtěného skla pro zpracovatelský průmysl v odvětví architektury a stavebnictví. Rok 2009, na který dopadl vliv finanční ekonomické krize, zasáhl výrazně i sklářský průmysl. Jelikož jde o průmysl s proexportní orientací a je závislý na řadě dalších navazujících odvětví zpracovatelské a průmyslové výroby, které jsou hlavními odběrateli produkce, nešlo očekávat zlepšení v roce 2010. Sílicí konkurence na trzích a účinky dopadu finanční krize jsou mocnými nepřáteli tohoto odvětví, se kterými se musí potýkat. Téměř

³¹ Škoda Auto (2010). *Výroční zpráva 2009*. Praha: Škoda Auto (odkaz ze dne 23.4. 2011)

³² Škoda Auto (2010). *Výroční zpráva 2009*. Praha: Škoda Auto (odkaz ze dne 23.4. 2011)

³³ Český rozhlas (2004). *Zvýšené clo na zboží z EU by znamenalo konec vývozu českého skla do USA*. Praha: Český rozhlas (odkaz ze dne 30.3.2011)

veškerý dovoz skla a skleněných výrobků putuje do zemí Evropské unie, kdy v roce 2009 činil dovoz 91,6% a dovezlo se zboží v hodnotě 9 455 mil. Kč.³⁴ Pro srovnání v roce 2008, tedy před finanční krizí byla hodnota dovozu skla 11 099 mil. Kč a v roce 2007 až 11 594 mil. Kč.³⁵ Obchod se sklem nejvíce probíhá s Německem, Polskem, Maďarskem, Slovenskem, Belgií a Rumunskem. Mimo EU jsou velkými obchodními partnery Rusko, Bělorusku, Srbsko, Ukrajina a Chorvatsko.

Vývoz tradičního českého produktu, kterým je pivo, stále roste a v době během let 2000 – 2008 se více než zdvojnásobil.³⁶ Exportem se zabývají všechny české pivovary. Největší podíl na vývozu piva představuje Plzeňský prazdroj, v těsném závěsu následně Heineken Czech, dále Staropramen a Budějovický Budvar. Z hlediska teritoriálního se pivo vyváží zejména do Německa. Dalšími odběrateli jsou Slovensko, Rusko, Anglie a Švédsko.

3.2 Dovoz ČR

Dovoz z pohledu teritoriálního rozdělení představuje největší podíl dovozu ze zemí OECD a na druhé pozici ze států EU, jak je zobrazeno na grafu č. 3. Hlavním obchodním partnerem, jak již bylo řečeno, je sousední Německo. Nejméně objemné dodávky zboží dováží ČR od evropských států s tranzitní ekonomikou Andorrou a San Marinem. Zajímavá je pozice Číny v zahraničním obchodu, jež spadá pod kategorii „Ostatní státy“. Na grafu lze vidět, že zaujímá až třetí příčku a hodnota dovozu oproti zemím OECD či EU je pětinasobně menší.

³⁴ Asociace sklářského a keramického průmyslu ČR (2011). *ANALÝZA VÝVOZU SKLA A KERAMIKY V OBDOBÍ 2006 – 2009*. Praha: askar (odkaz ze dne 23.4. 2011)

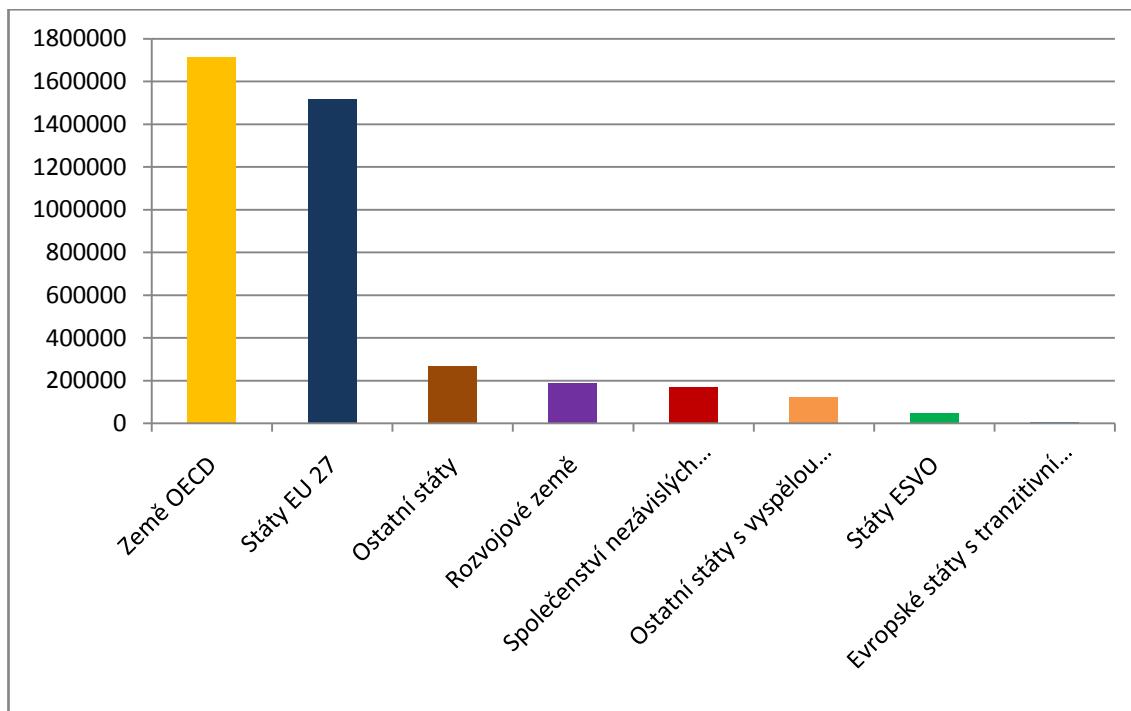
³⁵ Asociace sklářského a keramického průmyslu ČR (2011). *ANALÝZA VÝVOZU SKLA A KERAMIKY V OBDOBÍ 2006 – 2009*. Praha: askar (odkaz ze dne 23.4. 2011)

³⁶ Český svaz pivovarů a sladoven (2010). *Pivovarství a sladařství v českých zemích*. Praha: ČSPS (odkaz ze dne 30.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Náročný 2600/9a, 158 00 Praha 5

Graf 3 – Dovoz ČR dle teritoriální struktury za rok 2010 v mil. Kč

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu (2011). *Zahraniční obchod 1-2/2011*. Praha: MPO (odkaz ze dne 27.3.2011)

Síla a objem zboží dováženého z Číny bude oslabovat a dokonce se hovoří o konci éry levných čínských dovozů.³⁷ Vlivem dražší pracovní síly v Číně, která se musí někde projevit, se proto očekává růst cen a to zejména spotřebního zboží např. obuv a textil. Již EU usilovala o obranu před čínským dovozem prostřednictvím limitů a celních opatření, které měly chránit vnitřní trhy před levnou konkurencí. Nárůstem cen pravděpodobně způsobí trvalý značný pokles poptávky o čínskou produkci.

Dovoz z Německa je rozsáhlý a oblíbený k nákupu automobilů a motocyklů, kde se pořídí za levnější cenu nežli v ČR, kvůli výhodnému měnovému kurzu. S převažujícím importem dopravních strojů dovoz z Německa meziročně roste.

³⁷ Český rozhlas (2011). *Končí doba levných dovozů z Číny, tvrdí někteří ekonomové*. Praha: Český rozhlas (odkaz ze dne 28.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Překvapivým zjištěním je rostoucí dovoz piva a to převážně z Polska, odkud se dovezlo zhruba 430 tisíc hektolitřů³⁸. České pivovary totiž od výroby českých značek opouštějí, jelikož nejsou ochotny vyrábět za dané ceny a v takové kvalitě. Klesá odbyt tuzemského piva a tudíž i k poklesu výroby.

Další komoditou, o které bude zmínka, je cukr a problematika odbytu cukrovarů. Vývoz cukru kles o třetinu a naopak vzrostl jeho dovoz. Dle odborných tvrzení je to důsledek reformy trhu a obchodu s cukrem v rámci EU, která omezila vývoz a omezila výrobní kvóty, aby snížila produkci cukru za účelem snížení přebytku a cen. Chce tím dosáhnout odstranění nekonkurenceschopných výrobců. Postupem času je tedy i možné, že ČR jakožto tradiční dodavatel cukru se stane závislý na jeho dovozu. Výrobní kvóta cukru byla snížena ze 454 000 t na 352 000 t.³⁹

V neposlední řadě je i významnou položkou v českém dovozu ropa a zemní plyn. Kdy hlavními dodavateli těchto komodit je Rusko a Norsko. Do ČR se doveze až 71,7% ropy a 79,3% zemního plynu z Ruska.⁴⁰ Norsko je s obchodem zemního plynu na druhé pozici se svými 16,2% zemního plynu.⁴¹

Co se rozvojových zemí týče, pro ně byl stanoven zvláštní program v rámci celních preferencí s názvem „Cokoliv vyjma zbraní“⁴². Rozvinutým zemím je umožněno dovážet své zboží kromě zbraní a munice do států EU bez celních poplatků. Během let, která uplynula od účinnosti programu, se cla pro tyto země postupně snižovala. Od roku 2006 byl povolen dovoz bez platby cla banánů, od roku 2009 cukru a rýže.⁴³

³⁸ Týden.cz (2010). *Dovoz piva do České republiky rekordně roste*. Praha: Týden.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

³⁹ Novinky.cz (2007). *Česko bude závislé na dovozu cukru*. Praha: Novinky.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

⁴⁰ Kurzy.cz (2004). *Dovoz ropy do ČR stagnuje na loňské úrovni*. Praha: Kurzy.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

⁴¹ Kurzy.cz (2004). *Dovoz ropy do ČR stagnuje na loňské úrovni*. Praha: Kurzy.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

⁴² BusinessInfo.cz (2004). *Program na bezcelní dovoz z rozvojových zemí Cokoliv vyjma zbraní*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

⁴³ BusinessInfo.cz (2004). *Program na bezcelní dovoz z rozvojových zemí Cokoliv vyjma zbraní*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 29.3.2011)

4 Vývoj zahraničního obchodu

Teritoriální struktura obsahuje celkem devět kategorií rozdělení zemí dle regionu a spojených mezinárodními smlouvami, pozornost bude ovšem zaměřena na kategorii státy Evropské unie. Níže budou analyzovány vybrané státy EU, se kterými ČR obchoduje a spolupracuje. Přistupování nových členských zemí do EU posiluje její roli na mezinárodním trhu. Evropská unie vytváří aktivní a bezpečnou zahraniční politiku se snahou o schopné řešení krizí a vedení mírových misí v celé Evropě i mimo ní. Příspěvky od členských států, cla z dovozu mimo EU a procento daně z přidané hodnoty u vybraných států tvoří hlavní příjmy Evropské unie. Finanční prostředky jsou pak použité na ochranu životního prostředí, ochranu vnějších hranic Unie a další výdaje, o kterých rozhodne Komise, Evropský parlament a Rada.

4.1 Nejvýznamnější partneři ČR

Německo je největším obchodním partnerem ČR a soustřeďuje se na obchodování ve všech oborech po celém světě. Ve vzájemné obchodní výměně dominuje ze 44% dovoz a z 55%⁴⁴ vývoz strojů a dopravních prostředků. Spolková republika Německo tvoří trh o 16 zemí, které se odlišují svou velikostí, intenzitou a komoditami v obchodních transakcích s ČR. Nejvýznamnějších šest spolkových zemí, které se na českém exportu podílí celkem 85% a na importu 65% jsou Bavorsko, Severní Porýní-Vestfálsko, Bádensko-Virtembersko, Sasko, Dolní Sasko a Hesensko. Přehled podílů vývozu a dovozu všech 16 spolkových zemí podává tabulka č. 1.

⁴⁴ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Německo*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 19.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabulka 1 - Podíl jednotlivých spolkových zemí na zahraničním obchodě ČR - SRN v roce 2010

Spolková země	Vývoz	Dovoz	Obrat
Šlesvicko-Holštýnsko	0,9%	1,0%	1,0%
Hamburk	3,7%	1,3%	2,5%
Dolní Sasko	7,3%	8,3%	7,6%
Brémy	0,9%	0,6%	0,8%
Severní Porýní Vestfálsko	14,2%	15,9%	15,0%
Hesensko	6,4%	5,6%	6,0%
Rýnská Falc	2,1%	3,0%	2,5%
Bádensko-Virtembersko	17,3%	13,2%	15,4%
Bavorsko	30,9%	17,3%	24,4%
Sársko	1,3%	1,0%	1,3%
Berlín	0,8%	1,1%	1,0%
Braniborsko	1,0%	1,8%	1,4%
Meklenbursko-Přední Pomořansko	0,3%	0,3%	0,3%
Sasko	8,9%	4,4%	6,8%
Sasko-Anhaltsko	1,2%	2,6%	1,8%
Durynsko	1,3%	2,2%	1,7%
Nespecifikováno	1,5%	20,4%	10,5%

Zdroj: Spolkový statistický úřad, březen 2011(odkaz ze dne 24.4.2011)

Německo je od roku 2003 největším zahraničním exportérem, ale v roce 2009 bylo překonáno Čínou, která získala ve vývozu prvenství. Vlivem krize se export z Německa snížil o 18,4% a import o 17,2%.⁴⁵ Spolková republika Německo si drží vedoucí místo v exportu v oblasti automobilového průmyslu, farmacie, chemie a strojů. Obchodní partneři s Německem jsou zejména členské země EU se svým podílem na exportu 60% a importu 63%. Hlavními obchodními partnery a významné trhy tvoří 20 zemí, které jsou představeny výše v tabulce č. 2. Na prvním místě je pro Německo obchod s Francií

⁴⁵ BusinessInfo.cz (2011). *Německo: Zahraniční obchod zemí*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Náročný 2600/9a, 158 00 Praha 5

a ČR obsadila pozici až dvanáctou. V německém vývozu dominují automobily s podílem 16,6%, stroje s 14,5% a chemická produkce s 9,4%. Z Německa se pak dováží elektrické přístroje 11,2%, dopravní prostředky 8,6% a ropa se zemním plynem s 7,8%.⁴⁶

Tabulka 2 - Nejdůležitější exportní trhy SRN v roce 2010 (řazeno podle obrátu)

	Vývoz		Dovoz		Obrat	
	tis. EUR	v %	tis. EUR	v %	tis. EUR	v %
Francie	90 694 397	9,45%	61 751 160	7,66%	152 445 557	8,63%
Nizozemsko	63 235 203	6,59%	68 767 164	8,53%	132 002 367	7,48%
Čína	53 636 400	5,59%	76 528 371	9,49%	130 164 771	7,37%
USA	65 570 279	6,83%	45 062 960	5,59%	110 633 239	6,27%
Itálie	58 476 754	6,09%	43 666 733	5,42%	102 143 487	5,78%
Velká Británie	59 487 390	6,20%	38 593 518	4,79%	98 080 908	5,55%
Rakousko	53 721 072	5,60%	34 315 121	4,26%	88 036 193	4,99%
Belgie	46 406 712	4,84%	33 699 470	4,18%	80 106 182	4,54%
Švýcarsko	41 711 531	4,35%	32 484 954	4,03%	74 196 485	4,20%
Polsko	38 053 348	3,97%	28 416 445	3,52%	66 469 793	3,76%
Rusko	26 360 932	2,75%	31 780 171	3,94%	58 141 103	3,29%
Španělsko	34 380 818	3,58%	22 258 466	2,76%	56 639 284	3,21%
Česká rep.	26 967 615	2,81%	29 623 193	3,67%	56 590 808	3,21%
Japonsko	13 113 820	1,37%	22 064 824	2,74%	35 178 644	1,99%
Švédsko	19 634 065	2,05%	13 229 736	1,64%	32 863 801	1,86%
Maďarsko	14 265 255	1,49%	16 700 536	2,07%	30 965 791	1,75%
Turecko	16 192 027	1,69%	9 907 860	1,23%	26 099 887	1,48%
Dánsko	14 166 577	1,48%	11 096 467	1,38%	25 263 044	1,43%
Norsko	7 369 624	0,77%	17 109 659	2,12%	24 479 283	1,39%
Jižní Korea	10 259 065	1,07%	11 102 506	1,38%	21 361 571	1,21%

Zdroj: BusinessInfo.cz (2011). *Německo: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

⁴⁶ BusinessInfo.cz (2011). *Německo: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Slovensko je druhým největším partnerem, který trvale investuje do energetického průmyslu k dostavbě dvou nových bloků JEMO a výstavby v Jaslovských Bohunicích. Lákadlem je technologický pokrok v elektrotechnickém průmyslu. Slovenský trh má přebytek a potíže s odbytem v chemickém průmyslu, kde hrozí bankrot a ukončení činnosti společností Novácké chemické závody a výrobci chemických vláken v Chemloně. V tabulce č. 3 je vyjádřen zahraniční obchod Slovenska a podíl ČR na jeho celkovém dovozu a vývozu za období 2005 až do poloviny roku 2010.

Tabulka 3 – Slovenská obchodní bilance za období 2005 – 2010

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010 pololetí
Zahraničněobchodní obrat SR (mld.Sk)/(mld. Eur)	2065,5	2573,9	2862,8	3 006,60	78,2	44,7
	112,6	124,6	104,9	105,2	78,3	
z toho s ČR (mld. Sk)/ (mld. Eur)	275,4	337,3	341,9	385,6	9,8	5,3
	110,2	122,4	105,2	106,9	76,6	
Dovoz SR (mld. Sk)/(mld. Eur)	1070,9	1333,5	1442,1	1 514,10	38,5	22
	113,9	125,3	110,2	105	76,5	120,2
z toho z ČR (mld. Sk)/(mld. Eur)	135,6	163,9	165,3	170,9	4,7	2,2
	106,9	120,8	105,5	103,4	88,6	104,5
Vývoz SR (mld. Sk)/(mld.Eur)	994,6	1240,4	1420,7	1 402,50	39,7	22,7
	115,7	125,3	115,2	105,1	80,2	122,4
z toho do ČR (mld. Sk)/(mld. Eur)	139,8	173,5	176,6	194,7	5,1	3,1
	115,7	123,4	104,7	110,3	76,5	130,7

Zdroj: BusinessInfo.cz (2011). *Slovensko: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vývoz ze Slovenska v roce 2010 dosahoval hodnoty 22,7 mld. Eur a dovoz 22 mld. Eur. Obchodním partnerem Slovenska je hlavně Německo, kde se jeho dovoz do Slovenska zvýšil meziročně o 15,1% a vývoz ze Slovenska do Německa se zvýšil o 16,2%.⁴⁷ Po Spolkové republice Německo je největším obchodním partnerem Slovenska Česká republika s vykazující obchodní bilancí 818 mil. Eur. Dovoz z ČR činil v roce 2010 2 280 mil. Eur což je 10,3% z celkového slovenského importu. Do ČR se ze Slovenska vyvezlo za rok 2010 zboží v hodnotě 3 098 mil. Eur což je 13,6% z celkového slovenského exportu.⁴⁸ Z dovážených komodit dominují elektrické a dopravní stroje, jejichž dovoz meziročně vzrostl o 16,2% u elektrických strojů a o 26% u dopravních vozidel.⁴⁹

Poptávka po dovozu rakouské ekonomiky, která je třetím největším obchodním partnerem nacházející se v postavení subdodavatelském vzhledem k německé ekonomice, se příliš nemění. Kvůli poklesu tempa růstu rakouského vývozu a investic, což vede k oslabení rakouské ekonomiky, lze předpokládat snížení spotřeby a tedy oslabení či omezení obchodních vztahů. Obchodování je možné v případě produktů s vysokou kvalitou, vyšší přidanou hodnotou a výhodnou cenou oproti rakouskému trhu. V případě splnění těchto podmínek se najde uplatnění pro oblast strojírenství, stavebnictví, potravinářský průmysl, informační technologie a elektrotechniku. Rakouský export je zaměřen do zemí EU a to do zemí jako je Německo, Francie, Itálie a Velká Británie. Převažující exportní položkou jsou stroje a přepravní prostředky, které tvoří 41,91%. Rakousko má více než 3000 investorů a k největším z nich patří Německo s 43,1% a Nizozemsko s 26,4%. Dále jsou jimi i Švýcarsko, Itálie a Velká Británie.⁵⁰

Jedním z nejvýznamnějších partnerů ČR je i Francie, která se umístila na místě čtvrtém a v níž se export českého zboží v letech 1993 – 2008 neustále zvyšoval. Vyjádří-li se růst v eurech, dospěje se k hodnotě zvýšení 21,5 krát, import z Francie 9,2 krát a obrat obchodu 13,7 krát.⁵¹ Velkou položku francouzské poptávky tvoří obory, které jsou náročné na množství lidské práce s technickým zaměřením. Komodity, které ČR dodává

⁴⁷ BusinessInfo.cz (2011). *Slovensko: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

⁴⁸ BusinessInfo.cz (2011). *Slovensko: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

⁴⁹ BusinessInfo.cz (2011). *Slovensko: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz (odkaz ze dne 26.4.2011)

⁵⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO. str. 2

⁵¹ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Francie*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 17.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Francii, jsou strojní zařízení, průmyslové zboží, produkty z kovu, generátory, elektromotory, minerální paliva, dopravní prostředky aj.

Velká Británie obsadila pátou příčku ve spolupráci a obchodu s ČR. Britskou produkci tvoří nástroje, elektronika, lodě, letadla, motorová vozidla, kovy, nafta, uhlí, zpracovatelský průmysl aj. Export směřuje do zemí EU a do zemí OECD. Významnými evropskými obchodními partnery pro Velkou Británii jsou Německo, Francie, Irsko, Holandsko, Belgie, Itálie, Španělsko a Švýcarsko. Mezi obchodovatelné komodity v rámci mezinárodního obchodu patří silniční vozy, ropa, farmaceutické výrobky, stroje, telekomunikace a strojírenství. Investice plynou přes 15%⁵² z Nizozemí a Francie.

Itálie si drží pozici šestého hlavního obchodního partnera ČR s poptávkou odběru z oboru stavebnictví, strojírenství, dekorativního a užitkového skla, automobilového průmyslu, energetiky a potravinářské produkce. Vážený je zde český křišťál a pivo.

4.2 Další vybraní partneři ČR

Osobní české automobily jsou v Dánsku známou a oblíbenou položkou ve vývozu, jenž tvoří zhruba 19,6%⁵³. Kromě vozů značky Škoda se prostřednictvím ČR vyváží i takové značky osobních vozů jako je např. francouzský Peugeot, Citroen a japonská Toyota. Tyto tři automobilky investovali v ČR 45 miliard Kč⁵⁴, což se stalo v roce 2004 největší zahraniční investicí. Dánské společnosti aktivně vyhledávají a kontaktují velvyslanectví s cílem uskutečnění zahraničně obchodních záměrů a sběru kontaktního spojení na vývozce a dovozce. Pro Dánsko má obchod se zeměmi EU značný význam. Za rok 2003 připadl podíl vývozu do EU 65,6% a dovoz z EU dokonce 70,8% z nichž podstatnými partnery jsou sousední země Německo, Švédsko a Velká Británie s podílem na exportu 40,5%.⁵⁵ Kromě poskytování služeb, které převládá, je Dánsko průmyslovou zemí s 16%⁵⁶ podílem na HDP a zaměřuje se na chemický průmysl výrobou léků a zdravotní

⁵² Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO. str. 2

⁵³ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Dánsko*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 17.3.2011)

⁵⁴ Econnect (2004). *Největší zahraniční investice u nás: Toyota a Peugeot Citroën musí nést odpovědnost i v ČR*. Praha: ecn (odkaz ze dne 24.4.2011)

⁵⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO. str. 2

⁵⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO. str. 2

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

technologie, elektrotechnika, výroba plastů, zpracování kovů a dřevozpracující průmysl. Zahraniční investice z EU Dánsku činily za rok 2003 1,2 mld. EUR⁵⁷. Velkými investory se staly Švédsko a Nizozemsko, naopak příliv dánských investic přijali Velká Británie s Německem. Malé a střední dánské firmy se na exportu podílí 40% a postupem času se podíl nadále zvyšuje v důsledku poskytování bezplatného poradenství, které působí jako plán s návodem jak proniknout na mezinárodní trh.

Estonsko je další ze zemí, která je příznivcem odběru českých automobilů značky Škoda. Za léta 2007 a 2008 dosáhla tato značka obliby u policie a trendu využití Škoda auto jako policejního vozu v Estonsku.⁵⁸ Poptávka není jen po automobilu, ale také po tradičních českých produktech, po pivu a sklu. Příležitost pro obchod s Estonskem mají výrobci a dodavatelé tramvají, jelikož je v plánu stavba a renovace tramvajových linek a parku ve městě Tallinn.

Finsko je tradičním obchodním partnerem ČR v odvětví bilaterálních obchodů, které se léta úspěšně rozvíjí. Jedná se o dohodu k vzájemné výměně zkušeností na základě školení expertů z České republiky na finských ministerstvech či centrech. Podíl finské Nokie na mezinárodním trhu za první čtvrtletí letošního roku 2011 klesl oproti loňskému roku z 33% na 29%⁵⁹ vlivem levnější asijské konkurence či kvalitnějších produktů společnosti Apple. Aby se Nokia na trhu udržela, uzavřela dohodu s Microsoftem, jehož software bude pro své telefony využívat. Finsko je tradiční exportér převážně do Německa, Švédska a Velké Británie. Za rok 2003 vzrostl vývoz do Švédska o 11% a do Itálie o 13%.⁶⁰ Velkými ztrátami a poklesy vývozu byl do Irska se snížením o 36%, Velké Británie o 18%, Dánska o 11%, Francie o 21% a Rakouska o 3%.⁶¹ Exportovanou finskou komoditou jsou stroje a přepravní zařízení s podílem na vývozu 42,2%. O akcie a podílové listy známých finských firem je stále zájem. Příkladem je právě zmiňovaná investice a spolupráce Microsoftu s Nokie. Evropskými

⁵⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 3

⁵⁸ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Estonsko*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 17.3.2011)

⁵⁹ Ihned.cz (2011). *Nokii klesl čtvrtletní zisk, má finální dohodu s Microsoftem*. Praha: Ihned.cz (odkaz ze dne 24.4.2011)

⁶⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 1

⁶¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 1

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

investory do Finska s podílem 37,4% je Švédsko a s 17,4% Německo.⁶² V roce 2003 činili celkové investice z EU do Finska přes 156 mld. Eur.

V zahraničním obchodu se Irsko umístilo na desáté pozici na světě v exportu služeb a to převážně v informační technologii. Je to jeden z největších vývozců softwaru, jelikož zde mají sídlo pobočky velkých a světoznámých firem, jimiž jsou Oracle, Microsoft, Google, E-Bay. Největší část irského exportu putuje do Velké Británie, kam se dovezlo v roce 2003 zboží v hodnotě 16 934 mld. Eur. Za Velkou Británií následující země, kterými jsou: Belgie s 10 354 mld. Eur, Německo s 6 693 mld. Eur, Francie s 4 9292 mld. Eur, Nizozemí s 4 084 mld. Eur, Itálie s 3 408 mld. Eur, Švýcarsko s 2 617 mld. Eur a Španělsko s 2 324 mld. Eur.⁶³ Zahraniční investice jsou pro Irsko značným zdrojem příjmu a také je sám jejich poskytovatelem. Do oblasti IT a farmacie investuje do Irska Velká Británie s podílem 25%.

Je známo, že Lotyšsko a celé pobaltské státy mají dobré mínění a zkušenost s českým zbožím načež došlo k mírnému růstu dovozu produkce z ČR. Je obchodováno s obuví, sklem, pivem, bižuterií, strojním zařízením atd. České produkty jsou na pobaltském území považovány za kvalitní a cenově přijatelné. Účelem obchodních transakcí Lotyšska je nakupovat levně a zároveň kvalitně.

Vývoz do Lucemburska není nijak rozmanitý, ale má významnou položku a to export osobních vozů a autobusů od firmy Škoda Auto společně s pneumatikami a příslušenstvím, jejichž prodej meziročně roste. Mimo jiné je perspektivní oblast biotechnologie a ochrana životního prostředí.

Maďarský dovoz převažuje nad vývozem a obchodní bilance je záporná. Velkými obchodními partnery s Maďarskem je Německo s podílem na vývozu 34,1%, Rakousko s 8%, Itálie s 5,8%, Francie s 5,7%, Velká Británie s 4,5% a Holandsko s 4,1%.⁶⁴ Stroje a přepravní prostředky, se kterými Maďarsko obchoduje, se na celkovém exportu podílí až 57,6%. Pro investory je Maďarsko oblíbenou zemí ve střední Evropě, v roce 2004 představoval celkový objem zahraničních investic hodnotu 3,4 mld. Eur a rok před

⁶² Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

⁶³ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

⁶⁴ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 1

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

dokonce 37,9 mld. Eur. Nejvíce investic přichází z Německa s 22,6%, Rakouska s 13,9% a Nizozemí s 8,9%. Investuje se zejména do zpracovatelského průmyslu s podílem 57,8%.⁶⁵

Nizozemsko je obchodní velmocí s vyspělým průmyslem i hospodářstvím, jenž dosahuje vysoké stupně kvality. Obchodní spolupráce s Nizozemskem umožňuje odbyt i začínajícím podnikům, potřebujícím odbyt či prostřednictvím nizozemských firem se dostat do zemí třetího světa a rozvojových oblastí. Příležitostnými oblastmi k obchodování je zde letecký průmysl, elektrotechnický průmysl, potraviny, zdravotnická technologie, automobily aj.

V Polsku lze obchodovat a vyvážet energetiku, petrochemii, stroje, zemědělskou technologii, potraviny aj. Při vůli upevnit a zintenzivnit spolupráci s Polskem se nabízí možnost uplatnit se ve výstavbě nových dálnic, pozemních komunikací a železnic. Stejně tak i polské elektrárny, které jsou starší více, než 40 let potřebují rekonstrukci. Kromě české zdatnosti v technické oblasti je zájem také o potravinářský průmysl a to se zaměřením na obilí, cukr, pivo, slad, maso, mléko, drůbež, olej, maso, máslo, tuky a protlak.

Pro Řecko je velkou slabinou to, že nemá vlastní průmysl a řecké firmy nejsou schopny konkurovat technologiím v okolním světě. Česká republika se tedy chopila šance využít podnět k obchodní spolupráci v odvětví environmentální technologie, energetice, informační technologie, stavba dopravní infrastruktury, zpracovatelském průmyslu a obranném průmyslu. Ze spolupráce mezi ČR a Řeckem vzešlo již mnoho zrealizovaných projektů v oblasti infrastruktury, jejímž příkladem je Jónská magistrála, Peloponéská magistrála, Athénské metro, Soluňské metro, Autostráda středního Řecka E-65 aj.

Slovinská poptávka na trhu je velice náročná a nabízené zboží dosahuje prvotřídní kvality. Produkty nevalné kvality či s neznámým původem se neuchytí. Kvůli drahé pracovní síle hledají výrobci kompenzaci v levnějších komponentech výroby. Investuje se do ekologie, dopravní infrastruktury a energetiky. Za perspektivní obory, které může

⁶⁵ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

ČR nabídnout, přichází v úvahu energetický průmysl, zemědělská technika, automobily, gastronomie, železniční infrastruktura a biotechnologie.

Španělsko poptává hotové výrobky zejména z oceli, barevných kovů a železa. Zajímá se o strojírenství, papírenství, pneumatiky, produkty ze skla a dřeva. Významnými španělskými investicemi v ČR je koupě 51,1%⁶⁶ podílu Českého Telecomu, který byl koupen v roce 2005 španělskou společností Telefónica a v roce 2006 koupě Ostravských vodáren a kanalizací společnosti Aqualia, která nyní vlastní 100% podíl. Základem španělské ekonomiky je textilní a automobilový průmysl. Automobily tvoří až 21,9%⁶⁷ španělského exportu. Španělsko vyváží hlavně do oblasti eurozóny do Francie, Itálie, Německa a Portugalska.

Významný podíl švýcarského HDP tvoří zahraniční obchod, což vede k poznatku, že je aktivním obchodním partnerem mnoha zemí či objem vývozu převažuje nad dovozem. Švýcarsko obchoduje zejména s průmyslovými zeměmi a také s členskými státy EU včetně České republiky. Samotná země je vývozcem převážně chemikálií a farmaceutických produktů a pro Českou republiku se v roce 2007 stalo Švýcarsko jedním z velkých zahraničních investorů v oblasti chemického průmyslu na devátém místě a ve farmaceutickém průmyslu obsadilo příčku čtvrtou.⁶⁸ Švýcarskými hlavními evropskými obchodními partnery jsou Německo, Itálie a Francie. Položky ve švýcarském exportu tvoří chemikálie s podílem 34,3% dále stroje a přepravní prostředky s 27,4% a průmyslové výrobky s 19,5%.⁶⁹

Ve švédském dovozu z ČR dominuje automobil Škoda jakožto značka, která představuje kvalitu ve strojírenství. Dále se do Švédska z ČR dováží až 20 druhů piva, které je oblíbenou komoditou pro obchod s touto zemí. Prioritou jsou zde taktéž ekologické produkty, paliva a obnovitelné zdroje energie. Stoupající poptávka je ve spotřebě čokolády a cukrovinek, kde se česká produkce ještě neuchytila pro vysoce konkurenční a náročně uspokojitelný trh s konzervativními spotřebiteli. Švédsko má velmi otevřenou ekonomiku, kde podíl exportu na HDP se projevuje 36% a vykazuje

⁶⁶ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Španělsko*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 22.3.2011)

⁶⁷ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

⁶⁸ Ministerstvo zahraničních věcí (2011). *Švýcarsko*. Praha: MZV ČR (odkaz ze dne 16.3.2011)

⁶⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

aktivní saldo obchodní bilance. Více než 50% obchodních transakcí je prováděno se zeměmi EU, kde za největší obchodní partnery lze považovat Německo, Velkou Británii, Norsko, Dánsko a Finsko. Na exportu se hlavně podílejí ze 70% velké švédské firmy, kterými jsou například Volvo AB, Skanska, IKEA, Elektrolux či Ericsson. Nejpatrnější položkou ve švédském exportu je s 16% elektronika a telekomunikace. Taktéž je Švédsko ve světě i velkým investorem. V letech 1997 – 2002 přímé zahraniční švédské investice vzrostly ze 79 mld. USD na více než dvojnásobných 165,6 mld. USD.⁷⁰ Více než polovina investic putuje do EU s podílem 60% a z toho zejména do Nizozemí. Z druhého pohledu, tedy investory podporující Švédsko je z Velké Británie, Finska a Německa. Následující tabulka č. 4 představuje rozpočet vládní organizace Swedish Trade Council (STC) za období 2001 až 2004 vyjádřených v mil. SEK (1 euro je cca 8,97 SEK).

Tabulka 4 – Rozpočet STC pro léta 2001 – 2004 v mil. SEK

	2001	2002	2003	2004
Exportní informace	151	140	137	136
Exportní poradenství	146	110	104	119
Exportní programy	155	140	120	124
Společné projekty	30	33	33	29
Celkem	482	423	394	408

Zdroj Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 3

Po Ruské federaci se Norsko zařadilo k hlavním dodavatelům zemního plynu a ropy. Česká republika totiž nemá žádná velká ložiska, na celém území se zemní plyn a ropa těží pouze v oblasti jižní Moravy, kde se nachází naftové doly ve městě Hodonín,

⁷⁰ Ministerstvo průmyslu a obchodu (2005). *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO, str. 2

hodnoty zde dosahují téměř 100 mil. m³ zemního plynu ročně⁷¹, které se na celkové spotřebě podílí méně než procentem.

5 Závěr

Od počátku svého vzniku v roce 1993, kdy Česká republika jako samostatný stát odtržením od Slovenska vznikla, se ekonomický vývoj dynamicky rozvíjí a vzkvétá. Svou výhodnou lokalizací v „srdci“ Evropy a tradičními produkty, které jsou pro ni typické, může světu mnoho nabídnout a trvale si zajistit své místo na mezinárodním trhu. Vývoz a dovoz České republiky po celých sledovaných sedmnáct let neustále roste vlivem navazování nových obchodních partnerů, účastem na zahraničních výstavách, veletrzích a hlavně vstupem do Evropské unie. Od roku 2004, kdy se Česká republika stala jedním z členů Evropské unie, se obchodní aktivity povznesly na vyšší úroveň s novými možnostmi k uplatnění.

Začlenění se do Evropské unie zaručovalo na zahraničním trhu svobodu volného pohybu zboží, peněz a osob a také jednotný celní režim, kdy členské země mají mezi sebou bezcelní možnost dovozu a vývozu. Jednotný trh EU zahrnuje 27 zemí s celkovým počtem obyvatel přesahující 460 milionů, tedy více než je obyvatel v USA a Ruska dohromady a stále dochází k jeho vylepšení, rozšíření a modernizaci. Hlavním důvodem k vytvoření jednotného trhu bylo zlepšit mezinárodní obchod a jeho účinky (širší a hlubší sortiment, kvalita, nižší ceny, zvýšení konkurenceschopnosti). Podniky s otevřenou ekonomikou mohou rozšířit svou nabídku, získat nové investice a vyšší objemy financí z obchodu. Co narušuje mezinárodní obchod je nestabilní kurz měny mezi zeměmi a proto ještě stále nesplněným cílem EU zůstává zavedení společné a jednotné měny euro ve všech členských zemích. Země, které provádí obchodní transakce v eurozóně, jsou ušetřeny nákladů a rizik, které při obchodu ve dvou různých měnách nastávají. Česká koruna ovšem vůči euru a americkému dolaru meziročně posiluje a stává se silnou měnou.

⁷¹ Zemní plyn (2010). *Přeprava a uskladnění*. Praha: ČPU (odkaz ze dne 16.3.2011)

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Důležitou a hlavní partnerskou zemí pro Českou republiku je Německo, se kterým se již dlouhodobě a objemově obchoduje jak ze strany vývozu tak i dovozu zejména v oblasti strojírenství a dopravních prostředků. Jedná se o vztah s obchodními transakcemi v bezcelní zóně, v zóně volného obchodu, a jelikož je to země sousední, náklady na přepravu zboží jsou nízké nežli při dovozu či vývozu do vzdálenějších koutů světa a tím také i méně riskantní. České produkci se na mezinárodním trhu dobře daří. Zejména značka Škoda Auto je ve světě dobře známou. Automobily a příslušenství značky Škoda evropské země poptávají a dováží z České republiky objemné dodávky. V Estonsku obliba této značky vzrostla natolik, že našla uplatnění jako vozidlo místní policie.

Kromě Škody Auto se prosadila tradiční výroba českého piva a to zejména Plzeňského prazdroje, v současné době snad v každé evropské zemi na tuzemském trhu lze koupit a nalézt v nabídce prodeje zahraničním spotřebitelům české pivo. Četnost obchodních výměn a velký objem pohybu zboží je nejvyšší mezi evropskými zeměmi přesněji státy EU a zeměmi OECD. Důvodem je právě režim, kdy tok zboží může mezi zeměmi procházet bez cla a souvisejících poplatků.

Se Spojenými státy bude zřejmě obchodní spolupráce oslabovat, pokud si prosadí v návrhu své uvalení nadměrně vysokých cel na specifické druhy zboží, kterým je například sklo a skleněná výroba. Pochmurný je stav, ve kterém se nachází česká výroba skla a sklárny, jež jsou na hranici úpadku a bankrotu. Jestliže je slabá poptávka po skle na tuzemském trhu, měly by výrobci a dodavatelé nabízet svou produkci v zahraničí, jelikož dle provedené analýzy je o sklo, skleněné výrobky a užitné sklo poměrně zájem a jsou i země, které českou kvalitu ocení ne-li preferují při svém výběru dovozce.

Propad a finanční krize, která nastala v osudném roce 2009, výrazně ovlivnil výsledky zahraničního obchodu, kdy dovoz i vývoz velice poklesly. Nutno ovšem konstatovat, že následně došlo k rychlému vzpamatování České republiky i dalších evropských států a v roce 2010 se hodnoty vývozu i dovozu dostaly zpět na svou úroveň a dále rostou.

Česká republika je země s velmi otevřenou ekonomikou a významnou roli při tvorbě HDP hraje právě export, který tvoří až 4/5 na HDP! Podpora exportu ze strany státu

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

znamená investici do vyšší konkurenceschopnosti českých vývozců a růstu ekonomiky. I v době krize je třeba vidět, jak a kam se vracet na výsluní hospodářské prosperity. A to cestou exportu české produkce za účelem získání pevného a stabilního postavení na mezinárodním trhu. Pro český export bych doporučovala vyvážet a soustředit se i na země mimo EU, aby se odstranila přílišná závislost na tomto společenství, se kterým probíhají obchodní transakce ve výši pohybující se až na 80% celkového exportu ČR.

Z údajů a informací plynoucích z provedené analýzy mezinárodního obchodu lze konstatovat, že vývoz České republiky v současné době roste rychleji než dovoz, záporné saldo obchodní bilance postupně klesá a Česká republika vydělává!

Literatura

Primární zdroje

Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Tabulky 1/2011* [online]. Praha: MPO ČR [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument56892.html>>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Popis systému fungování služeb státu v deseti vybraných zemích*. Praha: MPO. 2005. 69 s.

Ministerstvo zahraničních věcí: *Obchodní spolupráce s ČR* [online]. Praha: MZV ČR [cit. 2011-25-03]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu>.

Monografie

MACHKOVÁ, H. a kol. *Mezinárodní obchodní operace* (2. vydání). Praha: HZ Editio. 2000. 242 s. ISBN 80-86009-34-3.

Odborné knihy a časopisy

HOLMAN, R. *Ekonomie* (2. vydání). Praha: C. H. Beck. 2001. 357 s. ISBN 80-7179-434-1.

KLABOUCHOVÁ, I. *Clas a původ zboží*. Praha: Polygon. 1995. 336 s. ISBN 80-901778-6-7.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Internetové zdroje

Ardeus Komodity online: *Co jsou to komodity?* [online]. Praha: Ardeus [cit. 2011-14-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ardeus.cz/komodity-online/ONLINE-OBCHODOVANI/Online-obchodovani.html>>.

Asociace sklářského a keramického průmyslu ČR: *ANALÝZA VÝVOZU SKLA A KERAMIKY V OBDOBÍ 2006 – 2009* [online]. Praha: askr [cit. 2011-23-04]. Dostupné z WWW: <http://www.askpcr.cz/vyrocní_zpráva_2009.php?pg=07_5>.

Auto.cz: *Český vývoz aut mimo EU loni vzrostl o 25 % na 865 milionů eur* [online]. Praha: Auto.cz [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.auto.cz/25-cesky-vyvoz-aut-mimo-eu-loni-vzrostl-o-865-milionu-eur-6776>>.

BusinessInfo.cz: *Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)* [online]. Praha: BusinessInfo.cz [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/e/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu-esvo/1000697/6296/>>.

BusinessInfo.cz: *Německo: Zahraniční obchod země* [online]. Praha: BusinessInfo.cz [cit. 2011-26-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/nemecko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000636/>>.

BusinessInfo.cz: *Program na bezcelní dovoz z rozvojových zemí Cokoliv vyjma zbraní* [online]. Praha: BusinessInfo.cz [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvojova-spoluprace-es-eu/program-na-bezcelni-dovoz-z-rozvojovych/1001673/17666/>>.

BusinessInfo.cz: *Slovensko: Zahraniční obchod země*. Praha: BusinessInfo.cz [online]. Praha: BusinessInfo.cz [cit. 2011-26-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/slovensko-zahranicni-obchod-zeme/6/1000797/>>.

Český rozhlas: *Končí doba levných dovozů z Číny, tvrdí někteří ekonomové* [online]. Praha: Český rozhlas [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW:

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

<http://www.rozhlas.cz/zpravy/svetovaekonomika/_zprava/konci-doba-levnych-dovozu-z-ciny-tvrdi-nekteri-ekonomove--869633>.

Český rozhlas: *Zvýšené clo na zboží z EU by znamenalo konec vývozu českého skla do USA* [online] . Praha: Český rozhlas [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/zvysene-clo-na-zbozi-z-eu-by-znamenalo-konec-vyvozu-ceskeho-skla-do-usa>>.

Český svaz pivovarů a sladoven: *Pivovarství a sladařství v českých zemích* [online]. Praha: ČSPS [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.cspas.cz/pivo.asp?lang=1>>.

ČSÚ: *Analýzy* [online]. Praha: ČSÚ [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/76C1003B9740>>.

ČSÚ: *Zahraniční obchod České republiky* [online]. Praha: ČSÚ [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#06>.

Doprava v praxi: *Incoterms 2010: Nové podmínky pro rok 2011* [online]. Praha: Doprava v praxi [cit. 2011-19-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.doprava.vpraxi.cz/incoterms.html>>.

Dovoz: *Dovoz, vývoz, nákup, prodej, ekonomika* [online]. Praha: Dovoz [cit. 2011-18-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.dovoz.biz/cs>>.

Econnect: *Největší zahraniční investice u nás: Toyota a Peugeot Citroën musí nést odpovědnost i v ČR.* [online]. Praha: ecn [cit. 2011-24-04]. Dostupné z WWW: <<http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?x=211780>>.

Europa: *Convention on a common transit procedure* [online]. Praha: Europa [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/legislation_summaries/customs/l11025_en.htm>.

Europa: *Historie Evropské unie* [online]. Praha: Europa EU [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/abc/history/index_cs.htm>.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Evropská komise: *Česká republika v EU* [online]. Praha: Evropská komise [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>.

Ihned.cz: *Nokii klesl čtvrtletní zisk, má finální dohodu s Microsoftem* [online]. Praha: Ihned.cz [cit. 2011-24-04]. Dostupné z WWW: <http://m.ihned.cz/c4-10066640-51646490-700000_pdadetail-zamorska-vysledkova-sezona-zatim-prekvapuje-necekane-dobrymi-cisly>.

Kurzy.cz: *Dovoz ropy do ČR stagnuje na loňské úrovni* [online]. Praha: Kurzy.cz [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.kurzy.cz/96436-dovoz-ropy-do-cr-stagnuje-na-lonske-urovni/>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí: *Základní informace o OECD* [online]. Praha: MPSV Europa [cit. 2011-28-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/1028>>.

Ministerstvo zahraničních věcí: *Česká republika a Organizace spojených národů* [online]. Praha: MZV ČR [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/un.newyork/cz/ceska_republika_a_osn/index.html>.

Novinky.cz: *Česko bude závislé na dovozu cukru* [online]. Praha: Novinky.cz [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/ekonomika/123386-cesko-bude-zavisle-na-dovozu-cukru.html>>.

Obchodní akademie České Budějovice: *Zahraniční obchod – vývozní operace* [online]. Praha: OACB [cit. 2011-16-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.oacb.cz/index.php?id=projekty/ekonomie/obsah>>.

Penězovod.cz: *Vstup na komoditní trh I.* [online]. Praha: Penězovod.cz [cit. 2011-14-02]. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.penezovod.cz/ARDEUSNEWS/ARCHIV-CLANKU/Vstup-na-komoditni-trh-II..html>>.

Portál veřejné správy České republiky: *Hlavní rysy dlouhodobého vývoje zahraničního obchodu ČR* [online]. Praha: portal.gov.cz [cit. 2011-30-03]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/7226/_s.155/10202?docid=1802>.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Sagit: *Vývoz zboží [online]*. Praha: Sagit [cit. 2011-16-02]. Dostupné z WWW: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=74&typ=r&levelid=da_543.htm>.

Škoda Auto: *Výroční zpráva 2009 [online]*. Praha: Škoda Auto [cit. 2011-23-04]. Dostupné z WWW: <http://new.skodaauto.com/company/CZE/Documents/Pro_investory/Vyrocní_zpravy/SkodaAuto_AnnualReport_2009_CZ.pdf>.

Týden.cz: *Dovoz piva do České republiky rekordně roste [online]*. Praha: Týden.cz [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/dovoz-piva-do-ceske-republiky-rekordne-roste_188787.html>.